

Geachte heer/mevrouw,

Hierbij bied ik u mijn visie op het wetsvoorstel voor de nieuwe *Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten* aan.

Onderbouwing noodzaak en effectiviteit ontbreekt

Voor wetswijzigingen van deze omvang die een zodanige inbreuk maakt op de leefsfeer en de privacy van onschuldige burgers is een goede onderbouwing vereist. Deze onderbouwing ontbreekt m.i., er wordt onvoldoende uitgelegd waarom deze bevoegdheden noodzakelijk zijn. Tevens is niet aangetoond hoe effectief de maatregelen zijn en hoe groot het effect is op de privacy van burgers. Minister Plasterk maakte een onzekere en ongeïnteresseerde indruk toen hij door SP Kamerlid Gerkens bevraagd werd over de doelmatigheid van het wetsvoorstel.

Horizonbepaling

Deze feiten op zichzelf maken dat dit wetsvoorstel in strijd is met artikel 8 van het EVRM. Maar de minister heeft daarbovenop niet in een horizonbepaling voorzien, gezien de onzekerheid van de effectiviteit, noodzaak en impact zou dit geen overbodige luxe zijn.

Proportionaliteit

Ook over de proportionaliteit valt een en ander te constateren. Voorop staat wat mij betreft dat kwaadwillenden opgespoord kunnen worden, daartoe kan, mits goed getoetst gerichte surveillance toegepast worden en zou het niet onredelijk zijn de “hack-bevoegdheden” uit te breiden. Echter dit wetsvoorstel voorziet in algehele bulk surveillance, een sleepnet waarin veel “onschuldige” data gevangen wordt. Data van onschuldige burgers. Dit gaat tegen het principe van de onschuldpresumptie in, wederom een principe wat verankerd is in het EVRM (artikel 6, lid 2). Gezien het percentage van de data waarvan redelijkerwijs verwacht mag worden dat het terecht opgeslagen zou worden (i.v.m. terroristisch dreigingen e.d.), t.o.v. het percentage “onschuldige” data, is dit wetsvoorstel m.i. helemaal niet proportioneel. De aard van deze wetgeving zélf is ontwrichtend voor de maatschappij, ik zal dit nog nader toelichten.

Scheve machtsverhoudingen

Volgens het wetsvoorstel is het de minister die bepaald wanneer een tap geoorloofd is. Dit is problematisch aangezien het de toch al scheve machtsverhoudingen (bijv. ontbreken van trias politica en van een constitutioneel hof) in Nederland verder aantast. Het is de minister die bepaald wie waarom en wanneer wordt afgeluisterd. Hierop wordt niet of nauwelijks gecontroleerd en wanneer het CTIVD aangeeft dat de minister onrechtmatig handelt, kan de

minister dit simpelweg negeren. Deze beslissing zou niet aan de minister moeten zijn. Gerichtte surveillance moet een taak zijn van de diensten en bij de toetsing ervan mag niet eens de schijn van politieke motivatie komen kijken. Een onafhankelijke commissie ook niet afdoende, ervaring uit de VS leert dat dan een zogenaamde “rubber-stamp court” kan ontstaan. Deze toetsing moet plaats vinden door een rechter, transparantie is hierbij essentieel en het vonnis moet bindend zijn.

Vergeet ook niet dat het in de eerste plaats onmogelijk is voor de verdachte te weten dat hij/zij getapt wordt. Hierdoor kan hij/zij niet in beroep gaan tegen de beslissing.

Dan is er nog de commissie stiekem, die volgens het wetsvoorstel, burgers kan beschermen tegen onrechtmatige surveillance. Dit is m.i. een wassen neus. Deze commissie bestaat uit politici, ieder met een eigen agenda. Hierdoor bestaat de kans dat een onterechte tap niet de aandacht krijgt die het zou moeten krijgen. De minister is immers onderdeel van het kabinet, ik acht de kans klein dat de commissie stiekem bereid is het kabinet te laten vallen bij na onrechtmatig handelen. Bovendien kan de commissie stiekem de onrechtmatigheden niet in het openbaar bespreken wat de kans nog kleiner maakt dat er actie wordt ondernomen tegen onrechtmatig handelen.

Transparantie

In het wetsvoorstel ontbreken garanties m.b.t. transparantie. Het moet voor burgers duidelijk zijn wanneer ze onrechtmatig of getapt zijn of wanneer verdenking niet hard gemaakt kan worden. Namelijk omdat:

- 1) Het moet mogelijk zijn voor burgers, een onrechtmatige actie aan te vechten. zonder consequenties aan de acties van de minister heeft hij effectief een “blanco cheque” voor taps.
- 2) Burgers moeten zich kunnen beroepen op hun rechten en indien hen onrecht wordt aangedaan moeten ze daarvoor worden gecompenseerd.
- 3) Zonder deze transparantie raakt het draagvlak voor de activiteiten van de diensten aangetast.

Uitwisseling

Het uitwisselen van gegevens in bulk verzamelde gegevens mag m.i. nooit worden toegelaten. Zelfs al zouden onze eigen richtlijnen goede bescherming tegen een al te grote privacy inbreuk bieden, de buitenlandse richtlijnen doen dat evident niet. Hetzelfde geldt natuurlijk niet wanneer het om gericht verzamelde data gaat, van verdachten waarbij een serieuze verdenking is van terroristische activiteiten of buitengewoon ernstige criminele activiteiten, zoals kinderporno. Toetsing door een rechter is dan m.i. evengoed gewenst om belangenverstrengelingen te voorkomen, zowel tegen onterechte uitwisseling als terughoudendheid.

Er lijkt ook een soort ruilhandel te bestaan tussen diensten. Het is in mijn ogen onwenselijk dat er een soort “witwas” cyclus bestaat waar men om de opgelegde beperkingen heen werkt. Hiertegen zouden m.i. waarborgen in de nieuwe wet worden opgenomen.

Ontwrichting samenleving

Dit voorstel heeft m.i. een sterk ontwrichtende werking op de samenleving. Niet alleen worden onschuldige burgers aangetast in hun privacy en wordt hun leefsfeer aangetast, de voorgestelde bulk verzameling gaat ook de data van journalisten, advocaten en activisten omvatten. Het enige veiligheidsventiel dat onze staat kent wordt straks gesurveilleerd door politici. Het is bekend dat de wetenschap dat je gesurveilleerd *zou kunnen worden*, een zogenaamd *chilling effect* heeft. Hoe kunnen we van journalisten verwachten dat ze kritisch zijn over het doen en laten van diegenen die hun activiteiten kunnen monitoren? Hoe kan een advocaat een zaak tegen de staat voeren en verzekerd zijn dat zijn/haar tegenpartij zijn/haar pleidooi al kent alvorens hij uitgesproken wordt?

We hebben het recht actie te voeren. Maar wie luister er naar actievoerders die op het malieveld in het luchtleidige staan te schreeuwen? Niet om activisten aan te moedigen illegale protesten te organiseren, maar historisch gezien zijn deze soms noodzakelijk en effectief gebleken.

Met dit orwelliaans wetsvoorstel kan de overheid de ME voor de actievoerder uit laten rijden. En ontstaat een soort absolute politiestaat. Welke beperking in het wetsvoorstel beschermt hiertegen?

Andere tijden

Dit wetsvoorstel is ingediend omdat de oude wet niet meer aan de hedendaagse stand van zaken voldoet. Maar waar aan voorbij gegaan lijkt te worden, is dat we in de afgelopen 13 jaar exponentieel meer online zijn gaan doen. Dit betekent niet alleen dat er andere bevoegdheden nodig zijn maar ook dat er meer voorzichtigheid geboden is. De inbreuk is potentieel véél groter.

Met “het internet der dingen” of *IoT*, wordt dit alleen maar erger. Het is dan ook niet voldoende om de huidige stand van zaken in ogenschouw te nemen maar ook die van de nabije toekomst. En, zonder horizonbepaling, die van de verre toekomst. De huidige wet is 13 jaar oud, op het internet gaan de ontwikkelingen *hard*. 13 Jaar een een is een eeuwigheid.. Zonder horizonbepaling moet het wetsvoorstel m.i. flink ingeperkt worden.

Hypocrisie

2 Jaar geleden waren we als maatschappij ontsteld door het nieuws dat Edward Snowden naar buiten bracht. Vandaag wil minister Plasterk een soortgelijke situatie creëren. Ik vind het frappant dat we blijkbaar niets geleerd hebben van de fouten die gemaakt zijn.

Contraproductief

Als je terroristen wilt opsporen moet je meer doen dan informatie verzamelen. Meer informatie betekent niet meer kennis en inzicht.

Speld in een hooiberg

Met een sleepnet wordt er straks ineens véél meer data opgeslagen. Al deze data moet ook geanalyseerd worden. Het vreemde is dat keer op keer, zowel in Nederland als in het buitenland, blijkt dat mensen al verdacht waren vóórdát ze tot acties over gingen. Dat pleit ervoor meer te doen met de beschikbare informatie, niet om meer informatie te verzamelen. Het risico bestaat dat we de “hooiberg” groter maken en dat de *spelden* alleen maar moeilijker te vinden zullen zijn.

Encryptie en beveiligingstechnieken

Bovendien, de mensen die opgespoord moeten worden, gaan encryptie toepassen. Dit blijkt waar te zijn voor zowel terroristen alsook de verdachten van de Amsterdamse zedenzaak.

Een bijkomend nadelig effect is dat door toenemend gebruik van encryptie en beveiligingstechnieken, het *gericht* surveilleren en/of hacken van verdachten alleen maar moeilijker wordt! Ook is de overheid er straks zowel bij gebaat dat burgers veilig op internet kunnen, als dat ze dat niet kunnen. De overheid gebruikt immers dezelfde zwakheden/bugs in software als criminelen en buitenlandse inlichtingendiensten. Het mandaat van de overheid verschuift hierdoor van beschermend optreden naar het in het ongewisse laten van burgers en software fabrikanten om beveiligingstechnieken te kunnen omzeilen.

Een voorbeeld hiervan is “*Black shades*” een stuk software waarmee bijvoorbeeld webcams op afstand aangezet kunnen worden, dat in Nederland uitgetest werd door de politie en tevens gebruikt werd door een internet crimineel.

Samengevat

Versleutelde data kan vaak niet achterhaald worden. Dat betekent dat deze data niet in de hooiberg terecht gaat komen. Het gevolg is dat er straks:

- Meer tijd nodig is voor het verwerken van de toegenomen hoeveelheid data.
- Minder tijd over is voor het analyseren van nuttige informatie en/of het monitoren van terreurverdachten, wat vandaag al een probleem is!. Neem bijvoorbeeld de recente vrijdelde aanslag op de Thalys.
- Diensten zich focussen op “onschuldige data”, waardoor bovendien meer “*false positives*” zullen voor komen.
- Er retro-actief gekeken kan worden waarom een aanslag niet voorkomen kon worden.

Er wordt gesteld dat er onvoldoende geld is om alle terreurverdachten op “de lijst” in de gaten te houden. Maar er was wél 12 miljoen euro beschikbaar voor systemen waarvoor geen wettelijke basis bestond. Nu realiseer ik me dat het erg duur is terreurverdachten te surveilleren, maar voor 12 miljoen moet het toch mogelijk zijn er een aantal dag en nacht in de gaten te houden?

Experts

Minister Plasterk gaat tegen het advies en de conclusies van experts op het gebied van terrorismebestrijding in. Beatrice de Graaf schreef “Theater van de angst” dat het probleem niet zit in het verzamelen van inlichtingen maar in het analyseren en evalueren ervan. En dat problemen bij het voorkomen van aanslagen niet lag aan de hoeveelheid verzamelde informatie maar aan de analyse.

Kortom, het wetsvoorstel is op een aantal vlakken contraproductief. De ironie zou grappig zijn als het niet zo’n serieus onderwerp was..

Conclusie

Het kan toch niet gebeuren dat de overheid straks met alles en iedereen meekijkt, alleen omdat het minister Plasterk wel erg handig lijkt. De minister heeft wat mij betreft op een aantal punten aan te tonen dat er nut en noodzaak is voor dit wetsvoorstel. Ook maakt het wetsvoorstel m.i. een veel te grote inbreuk op de privacy en leefsfeer van burgers.

M.i. moet er niet meer gesurveilleerd en gecontroleerd worden, maar beter en gericht.

Uitbreidingen aan de WIV, kunnen niet zonder waarborgen worden doorgevoerd, er moet getoetst worden en het moet transparant zijn. Ook lijkt het mij zeer verstandig de wijzigingen te evalueren en deze momenten in de wet op te nemen.

Bedankt voor uw tijd, ik hoop dat u na de nodige aanpassingen het volgende voorstel opnieuw ter consultatie aanbied.

Hoogachtend,

Chris Snijder